

ISSN 3007-2840

Қазақ тарихы

электронды журналы

Electronic journal of
Kazakh history

№ 4(184) 2024

«History and Culture» ЖШС

ҚАЗАҚ ТАРИХЫ KAZAKH HISTORY

ЭЛЕКТРОНДЫ ЖУРНАЛЫ
№4 (184) 2024

ELECTRONIC JOURNAL
№4 (184) 2024

Құрылтай және баспагер:

«History and Culture» ЖШС. Алматы, Қазақстан.

ҚР Байланыс және ақпарат министрлігінің Ақпараттар мен архивтер комитетінің мерзімді баспасөз басылымын және (немесе) ақпараттық агенттікті есепке қою туралы 02.11. 2023 жылғы № KZ 38RBZ00041763 куәлігі берілген.

Журнал жылына 4 рет жарыққа шығады
(наурыз, маусым, қыркүйек, желтоқсан)

Founder and publisher:

«History and Culture» LLP, Almaty, Kazakhstan

Periodic press publication of the Information and Arc Committee of the Republic of Kazakhstan on communication and information and (but) on registration of information agencies 02.11. Certificate No. KZ 38RBZ00041763 dated 2023 was issued.

Published 4 times a year
(March, June, September, December)

РЕДАКЦИЯЛЫҚ КЕҢЕСІ

Бас редактор – Жұматаев Ринат Серикович – Phd, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ археология, этнология және музеология кафедрасының меңгерушісі (Қазақстан)

Бас редактордың орынбасары – жауапты редактор

Ноғайбаева Меңдигуль Сағатовна – т.ғ.к., қауымд. профессор, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ Қазақстан тарихы кафедрасының профессоры м.а. (Қазақстан)

РЕДАКЦИЯЛЫҚ АЛҚА

Ангела Шоттенхаммер – тарихшы синолог, т.ғ.д., KU Leven университеті (Бельгия)

Бабақұмар Қинаятұлы – этнограф, т.ғ.к., Дебрецен университеті (Венгрия)

Эврим Олчер – этнограф, PhD, Қажы Байрам Вели университеті (Түркия)

Алтымышева Зухра Америкүловна – тарихшы, Phd, «Манас» Қырғыз-Түрік университеті (Қырғызстан)

Байғабатова Назгуль Қажымұратовна – этнограф, т.ғ.к., І. Жансүгіров атындағы Жетісу мемлекеттік университеті (Қазақстан)

Ақымбек Ералы – Phd, археолог. Ә. Марғұлан атындағы Археология институты (Қазақстан)

Кенжаева Наргиза Соатумуниновна – тарихшы, Phd, Шыршық мемлекеттік университетінің Репрессия құрбандарын еске сақтау музейі (Өзбекстан)

Ильсова Зибегуль Сулейменовна – тарихшы-шығыстанушы, т.ғ.к., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ-ның қауымдастырылған профессоры (Қазақстан)

Сайлаубай Ерлан Ерназарұлы – археолог, т.ғ.к., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ «Елтану» ғылыми-зерттеу орталығының директоры (Қазақстан)

Бесетаев Бауыржан – археолог. әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті (Қазақстан)

Намен Абай – Phd, археолог. Назарбаев университеті (Қазақстан)

Бабабеков Акбар Давурбаевич – Phd, этнограф. Ұлықбек мырза атындағы Өзбекстан ұлттық университеті (Өзбекстан)

Гурсой Музаффер – Phd, археолог. Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті (Қазақстан)

Жетпісбай Нұржан Ықсанұлы – Phd, тарихшы. Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты (Қазақстан)

EDITORIAL COUNCIL

Editor-in-chief – Zhumatayev Rinat – Phd, Al-Farabi Kazakh National University, Head of the Department of Archaeology, Ethnology and Museology (Kazakhstan)

Deputy editor-in-chief – executive editor – Nogaibayeva Mendigul – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Al-Farabi Kazakh National University, Department of History of Kazakhstan (Kazakhstan)

EDITORIAL BOARD

Angela Schottenhammer – Full Professor of Chinese Middle Period & Early Modern World History at KU Leuven (Belgium)

Babakumar Kinayatuly – Ethnographer, Candidate of Historical Sciences, University of Debrecen (Hungary)

Evrin Ölçer Özünel – Ethnographer, PhD, Associate Professor, Ankara Haji Bayram Veli University (Türkiye)

Altymysheva Zuhra – Historian, Phd, Kyrgyz-Turkish "Manas" University (Kyrgyzstan)

Baigabatova Nazgul – Ethnographer, Candidate of Historical Sciences, Zhetisu University (Kazakhstan)

Akymbek Eraly – Phd, Archaeologist. Margulan Institute of Archeology (Kazakhstan)

Kenzhaeva Nargiza – Historian, PhD, Chirchik State Pedagogical University, Memorial Museum of Victims of Repression (Uzbekistan)

Ilysova Zibagul – Historian-Orientalist, Candidate of Historical Sciences, Associate Professor of Gumilyov Eurasian National University (Kazakhstan)

Saylaubay Yerlan – Archaeologist, Candidate of Historical Sciences, Director of the Research Center "Eltanu" of Gumilyov Eurasian National University (Kazakhstan)

Besetaev Baurzhan – Archaeologist, Al-Farabi Kazakh National University (Kazakhstan)

Namen Abay – Phd, Archaeologist. Nazarbayev University (Kazakhstan)

Bababekov Akbar – Phd, ethnographer. National University of Uzbekistan (Uzbekistan)

Gursoi Muzaffer – Phd, Archaeologist. Khoja Akhmet Yassawi International Kazakh-Turkish University. (Kazakhstan)

Zhetpisbai Nurzhan – Phd, Historian. Institute of History and Ethnology named after Sh.Sh. Ualikhanov. (Kazakhstan)

Журналда тарих ғылымының келесі бағыттары бойынша ғылыми жұмыстар жарияланады: тарих (ежелгі, ортағасырлар, жаңа және қазіргі заман), археология, деректану және тарихнама, этнология, антропология.

Жарияланым тілдері: қазақ, ағылшын. 1993 жылдан бастап шығады

Scientific works are published in the journal in the following areas of historical science: history (ancient, medieval, new and modern), archeology, source studies and historiography, ethnology, anthropology.

Publication languages: Kazakh, English. Founded in 1993.

Редакциямен баспаның мекен-жайы:
050040 Көктем-4 ы/а, 13-үй, 19 п.
Қазақстан Республикасы, Алматы қ.

«History and Culture» ЖШС. Тел.: +77076787670.
e-mail: qazaqtarihyjournal@gmail.com
Журнал сайты: <https://journal.historyculture.kz/index.php/journals>

Address of the editorial office:
050040 microdistrict Koktem-2, no. 13, apt. 19.
Almaty, Republic of Kazakhstan

«History and Culture» LLP. Tel.: +77076787670.
e-mail: qazaqtarihyjournal@gmail.com
Journal site: <https://journal.historyculture.kz/index.php/journals>

Маржан Досмаханова

Қорқыт Ата атындағы Қызылорда университеті, Қызылорда, Қазақстан,
e-mail: marzhuna@mail.ru

**ҚЫЗЫЛОРДА ОБЛЫСТЫҚ ТЕЛЕАРНАСЫНЫҢ
1991-2024 ЖЫРДАРДАҒЫ ДАМУ ТАРИХЫ**

Аңдатпа. Мақалада Қызылорда облыстық телеарнасының 1991-2024 жылдардағы даму тарихы жайлы баяндалған. Арал өңіріндегі тұңғыш телеарна егемендіктің алғашқы жылдары дүниеге келді. Осы тұрғыдан алғанда 1991 жылдың 30 сәуірінде өз қызметін бастаған облыстық телеарнаның қалыптасуының тарихи тәжірибелерін зерттеудің маңызы зор. Сондықтан облыстық телеарнаның құрылу кезеңдері, кадрлық-шығармашылық әлеуеті мен бағдарламалық ерекшеліктеріне талдаулық зерттеулер жүргізу отандық тарихшылар үшін өзекті. Қызылорда телеарнасының егемендіктің рухани және саяси негіздерін нығайту үшін жасаған қызметін зерттеу арқылы аймақтың қоғамдық-саяси және экономикалық дамуын бағамдау да өзекті мәселе болып табылады.

Зерттеудің мақсаты – Қызылорда облыстық телеарнасының 1991 жылдан бүгінгі күнге дейінгі дамуының тарихи кезеңдерін жүйелеу және талдау болып табылады. Осы мақсатта телеарнаның даму кезеңдерін, материалдық-техникалық және кадрлар әлеуетінің нығаюын, оның өңірдің саяси – экономикалық дамуын насихаттаудағы қызметтерін көрсету міндеттері қойылды.

Зерттеу Қызылорда облыстық телеарнасының тарихын мұрағат деректері мен мерзімдік баспасөз мәліметтерін, мамандар естеліктерін жүйелеу және талдау негізінде жүргізілді. Зерттеу әдістемесі объективтілік, тарихилық, жүйелілік, салыстырмалы тарихи әдістерге негізделген. Қызылорда облыстық телеарнасының 1991-2024 жылдар аралығындағы қалыптасуы мен даму тарихы баспасөз материалдары мен тиісті әдебиеттер мен құжаттар негізінде алғаш рет жүйеленді. Қазіргі кезде Қызылорда облыстық телеарнасы тарихын арнайы зерттеген бірде-бір ғылыми жұмыс жоқ. Зерттеуде жарияланған деректердің көпшілігі ғылыми айналымға алғаш рет енгізілді.

Түйін сөздер: Қызылорда телеарнасы, ақпарат құралдары, бағдарлама, кадрлар әлеуеті, техникалық база.

Сілтеме үшін: Досмаханова М. Қызылорда облыстық телеарнасының 1991-2024 жылдардағы даму тарихы // Қазақ тарих электронды ғылыми журналы. 2024. Т. 184. No 4. 39-46 бб. (Қаз.). DOI: <https://doi.org/10.62183/2024-4-4-39>

Marzhan Dosmakhanova

Korkyt Ata Kyzylorda University, Kyzylorda, Kazakhstan,
e-mail: marzhuna@mail.ru

**The history of the development
of the Kyzylorda regional tv channel in 1991 to 2024**

Abstract. The article describes the history of the development of the Kyzylorda regional TV channel in 1991-2024. The first TV channel in the Aral Sea region was born in the first years of sovereignty. From this point of view, it is important to study the historical experience of the formation of the regional TV channel, which began its activities on April 30, 1991. Therefore, conducting analytical studies of the stages of creation, personnel and creative potential and program features of the regional TV channel is relevant for domestic historians. An urgent problem is the assessment of the socio-political and economic development of the region by studying the activities of the Kyzylorda TV channel to strengthen the spiritual and political foundations of sovereignty.

The purpose of the study is to systematize and analyze the historical stages of the development of the Kyzylorda regional TV channel from 1991 to the present day. To this end, the tasks were set to reflect the stages of development of the TV channel, the strengthening of the material, technical and personnel potential, its services in promoting the political and economic development of the region.

The study was carried out on the basis of systematization and analysis of the history of the Kyzylorda regional TV channel, archival data and Periodical Press data, Memoirs of specialists. The research methodology is based on objectivity, historicity, consistency, comparative historical methods. The history of the formation and development of the Kyzylorda regional TV channel from 1991 to 2024 was system-

atized for the first time on the basis of press materials and relevant literature and documents. **Conclusion.** Currently, there is not a single scientific work that specifically studied the history of the Kyzylorda regional TV channel. Most of the data published in the study were introduced into scientific circulation for the first time.

Keywords: Kyzylorda TV channel, mass media, program, personnel potential, technical base

For citation: Dosmakhanova M. The history of the development of the Kyzylorda regional tv channel in 1991 to 2024 //Electronic scientific journal " Kazakh history ". 2024. Vol. 184. No. 4. Pp. 39-46 (In Kaz.). DOI: <https://doi.org/10.62183/2024-4-4-39>

Кіріспе

Қызылорда облыстық телеарнасының дамуы ел тарихының, яғни оның әлеуметтік, ғылыми-техникалық, идеологиялық, мәдени жаңғыруының ажырамас бөлігі болып табылады. 20-ғасырдың соңғы жағында телеарналардың қалыптасуының өз ерекшеліктері болды. Кеңестік кезеңде, 1991 жылға дейін өңірлік телеарналар біріккен мемлекеттік идеологиялық және салалық ауқымда қалыптасты және жұмыс істеді. Сол кезеңдегі телеарналардың басты міндеті – ресми саясатты насихаттау болды. Орталықтан басқару, партиялық бақылау мен цензура бұқаралық ақпарат құралдарының осы түрін партиялық-мемлекеттік саясаттың пәрменді құралына айналдырды. Кейін, 20-ғасырдың 90-жылдары қоғамның трансформацияға ұшырау жағдайында телеарналар негізінен үш бағытта дамыды: мемлекеттік-республикалық, мемлекеттік-өңірлік және коммерциялық. Кезкелген телеарна тарихын зерттеу осы саланың қалыптасуы мен қызметін зерттеудегі бір буын болып табылады.

1991 жылдың 30 сәуірінде Қызылорда облыстық телеарнасы құрылып қызметін бастады. Нақ осы жылдары жергілікті телеарна мазмұны мен формасы, идеялық тұрғыда нығайып, Қызылорда облыстық телеарнасының материалдық-техникалық базасы мен кадрлық әлеуеті үнемі жетілдіріліп отырды. Сондықтан жаңадан құрылған облыстық телеарнаның құрылу тәжірибелері, саяси-идеологиялық бағыты, құндылықтық ұстанымдары, шығармашылық әлеуеті, ақпараттық ерекшеліктерін уақыт биігінің ой елегінен өткізіп сараптамалық зерттеу жүргізулер бүгінгі өлкетанушылар мен отандық тарихшылар үшін өзекті.

Бүгінде телеарна бұқаралық насихат пен үгіттің, сындарлы қоғамдық пікірді қалыптастырудың қуатты құралына айналуда. Әсіресе бұл Қазақстан сияқты бұрынғы кеңестік республикалар үшін маңызды. Айта кету қажет жаңа жағдайларда облыстық телеарна – егемендіктің

мәдени-рухани және саяси негіздерін аймақтарда нығайту үшін құрылды. Сондықтан жаңадан құрылған облыстық телеарна тарихының тәуелсіздік жылдары жүріп өткен жолы мен жасаған қызметін зерттеу арқылы облысымыздағы қоғамдық-саяси, экономикалық дамудың барысын бағамдау да өзектілігін жоймақ емес.

Бұқаралық ақпараттар тарихы – өлке және отан тарихының құрамдасы. Өткенде және бүгінгі күні де қоғамдық-саяси өмір мен адамдардың күнделікті тіршілігін бұқаралық ақпарат құралдарысыз, оның ішінде телеарнасыз елестету мүмкін емес. Әсіресе азаматтық қоғам құру және заң үстемдігін қамтамасыз етуді міндет етіп қойып отырған Қазақстан қоғамы мен билігі үшін облыстық телеарна қызметінің кәсіби шеберлігі мен саяси деңгейі маңызды және айрықша көкейкесті.

Тәуелсіздік жылдарының ерекшелігі – жаңа жағдайларда Қызылорда облыстық телеарнасы қатқыл бәсеке жағдайында қалыптасты. Өйткені республика көлемінде облыстық телеарналардан бөлек жаңадан ондаған дербес телеарналар ашылып, қызмет жасап жатты. Мұндай жағдайда көрермендер үшін күресу қажеттігі туындап, бюджеттік базалық қаржыландырудан бөлек қосымша қаражат көздері іздестірілді. Осы орайда нарыққа бейімделу үшін коммерциялық телеарналар жұмыс істеді. Сондай-ақ, коммерциялық және мерекелік «Ән-шашу» бағдарламалары жүргізілді, консультативтік кеңестер ұйымдастырылды. Талантты журналистер тартылды. Сондықтан жоғарыда айтылған қиындықтарды еңсеру жолындағы Қызылорда облыстық телеарнасы қызметкерлерінің жеке және ұжымдық тәжірибелерінің оң және теріс жақтарын саралап, журналистердің кезекті буынының көдесіне жарату да өзекті.

Алғашқы құрылған күннен бастап облыстық телеарна ұжымының жеке құрамы өз бағдарламаларында тұрғындардың азаматтық белсенділігін көтеру бағытында шығармашылықпен жұмыс істеді. Олардың барлығы тәуелсіздігіміздің рухани-мәдени негіздерін нығайтуға қызмет

етті. Ұлттық құндылықтар мен әдет-ғұрып, менталитет тақырыбында көптеген қызықты хабарлар жасалды. Сондықтан тәуелсіздік жылдарындағы аймақтық телеарнаның тарихын зерттеу объективті түрде қазіргі облыс тұрғындарының ой-өрісі мен танымын кеңейтетіні сөзсіз.

Мұнымен қатар 30 жыл ішінде облыстық телеарна ұжымының сандық және сапалық құрамы да үнемі толығу үстінде болып, шығармашылық жағынан кемелденді. Қызылорда облыстық телеарнасы өзінің тәуелсіздік жылдарындағы отыз жылдық тарихында белгілі бір тарихи кезеңнен өтті. Сыр бойы тұрғындары қоғамдық пікірінің айнасы болды және аймақтық қоғамдық саяси тұрақтылық пен ұлттық келісімге қызмет етті. Сондықтан оның отыз жылдық тарихының тәжірибелерін зерттеу жергілікті, отандық тарихшылардың кәсіби міндеті болып табылады.

Зерттеу жұмысының хронологиялық шегі 1991-2024 жылдар аралығын қамтиды. Зерттеуді 1991 жылдан бастауымыз осы жылы облыстық телеарнаның құрылған жылы, сонымен бірге зерттеуіміздің жоғарғы шегін бүгінгі күнге дейін белгіледік.

Зерттеу әдістері мен материалдар

Зерттеу жұмысының әдістемелік негіздерін тарих ғылымының сыннан өткен әдістері мен тәсілдері: объективтілік, тарихилық, жүйелілік, салыстырмалы тарихи зерттеулер құрады. Сондай-ақ тарих ғылымының күнделікті тарих, ауызша тарих, мәдениет тарихы сияқты заманауи бағыттарының әдістері мен тәсілдері қолданылды. Күнделікті тарихтың негізгі методы естеліктер, әдеби туындылар, публицистикалық мақалалар, эсселер, т.б. сараптау арқылы облыстық телеарна қызметкерлерінің күнделікті өмірін білуге мүмкіндік берді. Ал ауызша тарихтың сұхбат алу әдіс-тәсілдері арқылы бұрын қызмет атқарған және бүгін еңбек етіп жүрген журналистер мен қызметкерлердің өз ауыздарынан аса құнды деректер алудың сәті түсті. Дегенмен осындай әдіс-тәсілдер арқылы жинақталған фактілік материалдарды мұрағаттық деректермен салыстыру, жинақтау, талдау оңайға түспегендігін атап өткіміз келеді. Материалдардың негізгі бөлігін Президент үндеулері, ҚР Үкіметі мен тиісті министрліктердің ұйымдастыру-басқару құжаттары (жарлықтар, қаулылар, бұйрықтар), есептік іс жүргізу құжаттары (жұмыс жоспарлары, хаттамалар, басқа ұйымдармен арадағы хаттар), сонымен қатар лауазымдық адамдар жайлы мә-

ліметтер (кадрлар тізімі, жеке іс парақтары) құрады.

Маңызды дерек көздерінің бірі – телехабарлар жазылған папкалар, тақырыптық жоспарлар мен олардың орындалуы жайлы есептер, сонымен қатар телеарнада әр кездері еңбек еткен қызметкерлердің естеліктері болды. Дерек көзі ретінде күнделікті баспасөзде («Сыр бойы», «Қызылординские вести», «Ақмешіт апталығы», т.б.) жарық көрген материалдар да пайдаланылды.

Талқылау

Ақпарат ағымы тоқтаусыз ағып жатқан қазіргі қоғамда жаңалықтарды дер кезінде халыққа жеткізу аса маңызды. Бұл ретте әсіресе телеарналардың сапалы жұмыс жасап, әлеуметтік желілерде ерекше контент қалыптастыруы медиа саласының қарқынды дамуына ықпал ететіні анық. Телеарналар азаматтық қоғамның құрамдас бөлшегі ретінде билік пен бұқараның арасындағы дәнекер ғана емес, ол еліміздің сансаладағы жетістіктерінің жаршысы болып келеді.

Кез-келген аймақтағы медиа құралдарының басты мақсаты – тұрғындардың жергілікті хабарларға деген қажеттіліктерін қанағаттандыру болып табылады. Осы жерде қазіргі кезде баспасөз құралдарының (газет, журналдар, т.б.) тираждары кеміп, сымдық радио желісінің жабылуы, т.б. факторларға байланысты телевидениенің маңызының арта түскенін айта кету керек. Іс жүзінде телеарналар тұрғындарды жергілікті хабарлармен қамтамасыз ететін жалғыз арна болып қалды.

Ұлт ұстазы, ұлы ғалым, Алаштың рухани көсемі А.Байтұрсынов кезінде баспасөзге қатысты былай деп жазыпты: «... Газет – халықтың көзі, құлағы һәм тілі. Адамға көз, құлақ, тіл қандай керек болса, халыққа газет сондай керек. Газеті жоқ жұрт басқа газеті бар жұрттың қасында құлағы жоқ керек, тілі жоқ мылқау, көзі жоқ соқыр сықылды...». Ал 21-ғасырда газет орнын интернет торы жауып жатқан заманда бұл сөздердің қазіргі кездегі хабар алудың барлық құралдарына, оның ішінде теледидарға да тікелей қатысты екендігі даусыз.

Қазіргі кезде көптеген зерттеушілер телевидение тарихы бір жағынан, технологиялық өнертабыстың тарихи даму жолы десе, екінші жағынан, әлеуметтік құбылыстың тарихы ретінде қарастырады. Аймақтық телеарналардың

маңызын, олардың даму жолдарын, айрықша сипаттарын бағаламауға болмайды. Сол сияқты бүкіл ел телевидениесінің даму тарихын өңірлік телеарналардың тарихынсыз көзге елестету мүмкін емес. Ал өңірлік телеарналардың жүріп өткен тарихи жолдары да тегіс емес, өзіндік ерекшеліктері де жетерлік. Солай бола тұра аймақтық телеарналардың тарихы зерделеніп, ғылыми айналымға қосылмаған. Оның бір себебі дерек көздерінің аздығы болуы мүмкін. Содан болар зерттеушілер көбіне кең көлемде, ауқымда жазғанды, не өткен мен қазіргіні баяндағанды жөн көреді.

Соңғы онжылдықтарда алыс-жақын шет елдердегі тарихшы-зерттеушілердің назары өңірлік телеарналардың даму тарихына ерекше ауа бастады (Данилов, 2009), (Манжула, 2020).

Отандық электронды БАҚ саласын түрлі бағытта ғылыми тұрғыдан зерттеген К.Аманбаев «Создание и развитие телевидения в Казахстане – действенное средство идеологической работы КПСС (1958-1970 гг.)» (Аманбаев, 1971), М.Барманқұлов «Общность и специфика документальных жанров печати, телевидения и радиовещания» (Барманқұлов, 1980), т.б. диссертацияларында тележурналистика әдісі, функциясы, типологиясы т.б. жайлы айтылады. Зерттеу еңбектері мен диссертацияларда теледидардың жекелеген проблемалары ғана қарастырылады.

Қызылорда облыстық телеарнасы қазіргі күні тәулігіне 15 сағат эфирде хабар таратады. Өткен жылы Байқоңыр қаласында тілшілер пункті ашылды. Жыл басынан бері жаңа 8 бағдарлама көрерменге ұсынылды. Жалпы, телеарнада 32 бағдарлама жарық көреді. Мемлекеттік қызметкерлердің айтар сөзін халыққа жеткізу мақсатында «Anygtime» хабары жарық көрді. Одан бөлек, руханиятқа арналған «Parallel» атты бағдарлама бар. Ауылдың тыныс-тіршілігін көрсететін «Құдайы қонақ» бағдарламасы да көрермендердің көңілінен шығып үлгерді. Ал осы соңғы бағдарлама 2024 жылы Астана қаласында өткен «Тұмар» ұлттық телевизиялық бәйгесінде «Үздік әлеуметтік жоба» аталымы бойынша «Тұмар» жүлдесіне лайық деп танылды.

Ал осы Қызылорда облыстық телеарнасы қызметінің отыз жылдық тарихының бізге дейін кәсіби тарихшылар тарапынан мүлде зерттелмегендігін бірден айта кеткенімізді жөн көрдік. Өткен ғасырдың 70-80- жылдарында Кеңестік Қазақстан телеарнасының қызметі мен қалыптасу тарихы азды-көпті зерттелгендігіне көзіміз

жетті. Олардың ішінен тележурналистиканы зерттеуші С.Масғұтовтың «Телевизиялық журналистика негіздеріне кіріспе» (Масғұтов, 1975), оның жанрларын зерттеуші Б.Барманқұловтың «Жанры печати, радиовещания и телевидения» (Барманқұлов, 1974), кеңестік тоталитарлық қоғамдағы отандық телеарнадағы идеялогиялық ықпалы жөнінде Қ.Аманбаевтың «Действенное средство идеологической работы» (Аманбаев, 1981), сондай-ақ Ә.Сүлейменованың «Проблемы многоязычия в телевидении (на материалах телевидения Казахстана)» (Сүлейменова, 1992) атты еңбектерін айта аламыз. Бұл еңбектердің барлығы да біздің тақырыбымызға бойлауға, игеруімізге септігін тигізді.

Қазақ телевизиясының проблемаларын кешенді зерттеген Ғ.Ибраева «Телевидение Казахстана в условиях становления демократической государственности» атты еңбегінде Орталық Азия мемлекеттеріндегі жаңа ақпараттық кеңістіктің қалыптасу процестерін талдайды. Олар өтіп жатқан кездегі әлеуметтік-саяси жағдайларды қарастырады. Жұмыста Қазақ телевиденісіндегі бағдарламалар мен ақпараттық шығарылымдар, тележурналистер мен телекөрсермендер сауалнамалары талданған (Ибраева, 1995).

Ал белгілі ғалым Қ. Тұрсынов «Көгілдір экран құпиясы» атты еңбегінде тележурналистер жайлы былай деп жазады: «Ізденіс пен азапты арпалысты өмірінің кредосы етіп алған журналист қауымының қалам тербемейтін, араласпайтын саласы жоқ. Бәрінде де іс – әрекеттерді өз жан-дүниесімен сезіне, өз биігінен баға беріп, тұжырым жасайды. Парасат әлеміндегі кейіпкерлерінің көңіл-күйіне ене отырып, солармен бірге тыныстап, сезім шуағына бөленеді» (Тұрсынов, 1998).

Ғасырдың алғашқы онжылдықтарында журналистика теориясының тәжірибесі мен тарихы туралы Н.Омашев (Омашев, 1992), Т.Амандосов (Амандосов, 1984), Т.Қожакеев (Қожакеев, 1991), Б.Жақып (Жақып, 2004), А.Ыдырысовтардың (Ыдырысов, 2002) және т.б. зерттеулерін айтуға болады. Бірақ бұлардың ешқайсысында аймақтық телеарнаға қатысты пікірлер айтылмаған.

Дерек көздеріне жүргізілген талдау бүгінгі күні телевидение жайлы әдебиеттерде негізінен күнделікті баспасөзде жарияланған мәліметтердің басым екендігін көрсетеді. Ал телевидение тарихына қатысты жүргізілген монографиялық зерттеулер жоқтың қасы. Осы кезге дейін қорғалған диссертациялардың көпшілігі филология,

журналистика, не өнертану саласымен байланысты. Оның өзінде де өңірлік телеарналар тарихы жайлы мүлде жазылмайды. Яғни біздің зерттеу жұмысымыз осы бағыттағы тұңғыш еңбектердің бірі деп толық сеніммен айтуға болады.

Нәтижелер

Сонымен, Қызылорда облыстық телеарнасының 1991 жылдан бастап бүгінге дейін қызметінің тарихи мұрағатты деректер және мерзімдік баспасөз материалдарын сараптау және талдау негізінде:

- Қызылорда облыстық телеарнасының құрылуының алғышарттары мен алғашқы ұйымдастырушылық жұмыстарына қатысты деректерді жүйелеу және сараптау тұңғыш рет жүргізілді;

- Облыстық телеарнаның қалыптасуы мен дамуы кезеңдеріндегі жетістіктері мен кемшіліктері көрсетілді;

- Облыстық телеорталықтың материалдық-техникалық базасының жабдықталуы барысындағы ұйымдастырушылық қызметі ғылыми сарапталды;

- Жергілікті телеарнаның Қазақ ұлттық телевидениесімен байланысу деңгейі, жергілікті телеарнаның қызметінің ерекшеліктері айқындалды;

- Телеарнаның өңірдің әлеуметтік-экономикалық дамуының негізгі бағыттарын насихаттаудағы орны көрсетілді;

- Облыстағы қоғамдық-саяси бағыттағы жұмыстарына талдау жүргізілді;

- Телеарнаның Сыр бойы халқының тарихы мен мәдениетін насихаттаудағы қызметі көрсетілді.

1957 жылы маусым айында Қазақ ССР Министрлер кеңесінің қаулысымен радиохабар тарату және телевидение жөніндегі комитет құрылды. Ал 1958 жылы 8 наурыздан бастап Алматыдан телехабарлар таратыла бастады. Алматыдан кейін Өскемен, Қарағанды, Жезқазған, Петропавл, Целиноград, Орал, Балқаш, Семей және Павлодар қалаларында телеарналар жұмыс істей бастады. Сол кездері Қазақ телевизиясы жайлы жазылған алғашқы ғылыми еңбектер жарық көре бастады (Аманбаев, 1971)

1989 жылы Сыр өңірінде де телеарна ашу жайлы мәселе көтеріліп, алғашқы шаралар қолға алына бастады. Мерзімді баспасөз беттерінде облыстық телеарна құру төңірегінде қызу пікірталастар жүргізіліп, олар өңір тұрғындарының қолдауына ие болды.

Телеарна ашу жұмыстарын бастау үшін Республикалық телевидение және радиохабарлары мемлекеттік комитеті өз есебінен 3,5 млн сомның техникалық жабдықтарын берсе, облыс қаржысынан 1,8 млн сом бөлінді.

Осы уақыттан бастап қызу жұмыстар басталды. Инженерлер мен техниктер Ю.Ефанов, Б.Шөкенов, М.Абылаев, М.Шалабаев, Ж.Жұмановтар облыстық телеарнаға қажетті құрал-жабдықтарды жан-жақтан жинақтап, алғашқы сигналын халыққа жеткізе білді. Телестудия саяси-ағарту Үйінің үлкен залының сахнасында құрастырылды. Алғашқы шығармашылық бригада құрамында журналистер А.Шалғынбаева, Б.Исламбаева, режиссер Х.Темір, дыбыс режиссері Б.Әлжанов, операторлар Т.Әлжанов пен А.Оспанов, суретші Г.Нұрмахановалар болды. Комитет төрағасы Ж.Бекқожаев телехабарлардың құрылуына белсене қатысты. Алматыдан қолдау мақсатымен А.Бапишев бастаған техникалық және шығармашылық қызметкерлер келді. Дәл осы кезде дикторлар конкурсы жарияланды. Бұл Сыр топырағындағы тұңғыш телеарна болатын.

Сыр елінің телеарнасы тәуелсіз еліміздің тарихымен тел түлеп келе жатқан ұжым. Егемендіктің уығы мен керегесін бірге қаласып, шаңырағын көтерген шығармашылық ордасы бүгінде мемлекетіміздің даму қарқынынан қалыспауда. Қызылорданың ақпарат айдынында облыстық телеарнаның шаңырақ көтергеніне де 30 жылдан асты. Тарих таразысына тартқанда аз болып көрінгенімен, бір ұжымның қалыптасу кезеңі үшін бұл аз уақыт емес. Осы уақыт ішінде тележурналистиканың белгілі ғалымы Қ.Тұрсын айтқандай: «көгілдір экран сахнасында сан мыңдаған тарландардың тағылымды істерінің іздері, жүректерінің табы, ақыл-ойларының сілемдері қалды. Олардың әрбірі ерлікке пара-пар істердің генераторы, әрі қозғаушысы болды. Тың идеялар, жаңа бастамалар, соны пішіндер мен түрітүсі бөлек бағдарламалар легі экран төрінен елге ұсынылып жатты (Тұрсын, 2007).

Телевидение тарихы еліміздің әлеуметтік, ғылыми-техникалық, идеологиялық, мәдени дамуының ажырамас бөлігі болып табылады. Бұқаралық ақпараттың басты құралдарының бірі ретінде ол қоғамдық пікірді қалыптастыруда, білім тарату мен насихаттауда, хабар таратуда маңызды орынға ие.

Облыстық телевидениенің 90-жылдардың басында қалыптасуының өзіндік ерекшеліктері болды. Ол кезде телевидение біртұтас мемлекеттік идеологиялық және салалық жүйеде

қалыптасты. Алғашында оның басты міндеті ресми саясатты насихаттау болды. Кейінірек телевидение еліміздегі қоғамдық жүйенің трансформациялануына сәйкес үш бағытта дами бастады: мемлекеттік республикалық, мемлекеттік өңірлік және коммерциялық. Қызылорда облыстық телевидениесі біртұтас республикалық кеңістіктің бір құрылымдық бөлімшесі болды. Осы тұрғыда облыстық телевидениенің тарихын зерттеу жалпы осы саланың еліміздегі қалыптасуы мен дамуын саралаудың бір бөлшегі болып табылады.

Осы жұмыста Қызылорда облысында телевидениенің қалыптасуы мен дамуының өңірлік ерекшеліктерін анықтау үшін алғаш рет нақты тарихи талдау жасалды. Бұл өз кезегінде саланың материалдық-техникалық жарақтануын, кадрлар құрамымен жасақталуын, телевидение қызметін қамтамасыз ету, т.б. сұрақтарды талдауды қажет етті.

Тақырыпқа қатысты арнайы зерттеу жұмыстарының болмағанын жоғарыда айттық. Аймақтық телеарна туралы байсалды мақалалар мен естеліктердің облыстық телеарна қызметінің мерейтойлық даталы күндерге шыға бастады. Сипаты мен формасы жағынан оларды зерттеу жұмыстары деп айтуға болмас еді. Дегенмен оларға облыстық телеарнаның тарихына қатысты байсалды публицистикалық мақалалар деп бағалар едік. 2001 жылы «Сыр бойы» газетінде жарияланған К. Ерiмбетовтың «Көгілдір экран көкжиегі» мақаласында облыстық телеарнаның құрылу қарсаңында атқарылған мың сан ұйымдастыру жұмыстары жайлы мәліметтер беріледі. Облыстық телеарнаның алғашқы материалдық-техникалық жағынан базасын құрудағы инженер-техниктер Мұқан Абылаев, Юрий Ефанов, Марат пен Мұрат Шалабаевтар, Бақытжан Шөкеновтердің еселі еңбектерін атап өтеді (Ерiмбетов, 2001). Мақала облыстық телеарнаның он жылдық мерейлі күніне орай қошеметті сипатта жазылғандығын атап өтеміз.

2011 жылы облыстық телерадиокомпания құрылуының 20 жылдығына орай, жалпы редакциясын Жағыппар Қарабала басқарған «Сырдың сырлы сандығы» атты естеліктер жинағы жарыққа шықты (Сырдың, 2011). Облыстық телерадиокомпанияның 20 жылдығы Ел тәуелсіздігінің 20 жылдығымен сәйкес келген еді. «Қазақстан-Қызылорда» телеарнасының мерейтойына арналып шығарылған бұл кітапта облыстық телеарна құрылуының алғашқы күнінен бастап 2011 жылға дейінгі тарихы – қалыптасу

кезендері мен сатылары баяндалды. Жинаққа енген мақалалар ішінен «Қазақстан РТРК» АҚ Қызылорда облыстық филиалының директоры, «Құрмет» орденінің иегері Жағыппар Қарабаланың, телерадиокомпанияның 1991-1995 жылдардағы төрағасы, саяси ғылымдар докторы Әбдіжәлел Бәкірдің, телеарнаның алғашқы бас режиссері, Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері, «Құрмет» орденінің иегері Хүсейн Әмір-Темірдің, Қазақстан журналистер одағының мүшесі, арнаның тұңғыш тележурналисі Айткүл Шалғынбаеваның, телекомпанияның алғашқы жетекші инженері Юрий Ефановтың, облыстық радиотелехабар тарату дирекциясының қызметкері Мұхамедия Абылаев және тағы басқардың естеліктерінде облыстық телеарна қызметінің алғашқы онжылдықтары сараланған.

Сол сияқты дәл сол 2011 жылы «Қазақстан-Қызылорда» телеарнасының құрылғанына 20 жыл толуына орай өткізілген мерейтой шараларының материалдары «Жиырма жылдық жаңғырығы» деген атпен өз алдына жинақ болып баспадан шықты (Жиырма жылдық, 2011). Осы жинақта кезінде «Қазақстан» РТРК» АҚ Басқарма төрағасының орынбасары болған белгілі журналист Қайнар Олжай былай деп жазады: «Жалпы біздің телевидениенің (Қазақ телевидениесінің) теориясы жоқ, тарихы да жазылмаған. Яғни ғылыми жүйеленген тарихы жоқ. Қазақстандағы телевизия саласында тарихы жағынан ең жас осы Қызылорда телеарнасы. «Қазақстан» Ұлттық арнасында еңбек етіп жүрген белгілі журналистердің көбі осы Қызылорда телевидениесінің мамандары екенін біз мақтан етеміз. Сондықтан да Қызылорда телеарнасы тарихы жағынан қысқа болса да, берген кадрлары жағынан ең үлкен ұстаханаға айналды деп мақтанышпен айта аламыз». (Жиырма жылдық, 2011:8).

«Қазақстан-Қызылорда» телеарнасының құрылғанына 25 жылдығына орай жергілікті баспасөздерде сериялық мақалалар шықты. «Қазақстан РТРК» АҚ Қызылорда облыстық филиалының директоры, «Құрмет» орденінің иегері Жағыппар Қарабаланың естеліктері өте құнды. Мақалада облыстық телеарнадағы маман кадрлар дайындаудың өзіндік тәжірибелері сараланады. Автордың ойынша 25 жылдың ішінде облыстық телекомпания өзінің беделді ұжым екенін көрсете білді. «25 жыл ішінде біздің телекомпания өзінің беделді ұжым екенін көрсете білді. Біз жасаған хабарлар талай республикалық конкурстарда жүлделі орындарды алды» деп атап көрсетеді (Ширек ғасыр, 2016:4-6).

Осы жинақта кезінде облыстық телекомпанияны басқарған Амантай Шәріптің естеліктерінде («Естен кетпес он бір ай») ұжымдағы шығармашылық жетістіктерге тоқталады. (Ширек ғасыр, 2016:7).

Сондай-ақ осы жинаққа енген Несібелі Рахмет, Айсұлу Қасымова, Бақытжан Шөкенов, Алтынай Молжанова естеліктерінің деректік маңызы зор. Мұнымен қатар жыл сайын журналистердің кәсіби мерекелерінің күніне орай облыстық телеарнаның тарихына қатысты ардагер журналистердің естеліктері жарыққа шығып отырды Ұлт баспасөзі мен ұлт мүддесі өзектес». (Сыр бойы, 2024 жыл, 29 маусым.). Көріп отырғанымыздай, Қызылорда облыстық телеарнасының тарихы кәсіби тарихшылар тарапынан жазылмаған. Сондықтан облыстық ақпараттық кеңістіктің негізгі ошақтарының бірі облыстық телеарна тарихын жазу жергілікті тарихшылардың кәсіби міндеті.

Қорытынды

Сыр бойы ақпарат айдынында облыстық телеарнаның шаңырақ көтергеніне де отыз жылдан астам уақыт болып отыр. Тарих тара-

зысына тартқанда аз болып көрінгенімен, бір ұжымның қалыптасу кезеңі үшін бұл аз уақыт емес.

Дегенмен, осынша уақыт өтсе де телеарнаның жүріп өткен тарихи жолы әлі күнге дейін бір жүйеге салынып, ғылыми айналымға түспеген. Сол сияқты облыстық телеарнаның аймақтың саяси-қоғамдық және экономикалық өмірдегі маңызды ролі, оның қалыптасу және даму тарихына қатысты ғылыми еңбектердің жоқтығы осы зерттеудің өзектілігін көрсетеді.

Бүгінгі күні Қызылорда облысы ақпарат кеңістігінде барлығы 148 бұқаралық ақпарат құралдары жұмыс істейді. Оның ішінде 120 баспа, 26 интернет-сайт пен ақпараттық агенттік, 2 телеарна бар. Сол екі арнаның бірегейі – Қызылорда облыстық телеарнасы тәуелсіз еліміздің тарихымен қатар алға қарай қарыштап қадам басып жатқан ұжым. Егемендікпен төл құрдас шығармашылық ордасы бүгінде еліміздің даму қарқынынан қалыспай Сыр бойы тұрғындарын күнделікті ақпарат ағынымен хабардар етіп, көрермен көңілінен шығуда. Ал облыстық телеарна даму тарихының алғаш рет зерттелуі жалпы Қазақ телевидениесінің тарихына қосылған тың үлес болып табылады.

Әдебиеттер

- Аманбаев К. Создание и развитие телевидения в Казахстане – действенного средства идеологической работы КПСС (1958-1970 гг.): автореф. дис. ...канд.ист.наук. Алма-Ата, 1971. 22 с.
- Аманбаев К. Действенное средство идеологической работы. Алматы, 1981. 153 с.
- Амандосов Т. Совет журналистикасының теориясы мен практикасы. Алматы: Мектеп, 1984. 273 б.
- Барманкулов М. Жанры печати, радиовещания и телевидения. Алматы: КазГУ, 1974. с.128.
- Барманкулов М. Общность и специфика документальных жанров печати, телевидения и радиовещания: автореф. дис. ... д-ра филол. наук. Москва, 1980. 37 с.
- Данилов А.А. Становление и развитие телевидения в регионах России во второй половине 20 – начале 21 вв. Чебоксары, 2009. 484 с.
- Ерімбетов К. «Көгілдір экран көкжиегі». «Сыр бойы» газеті», 2001 жыл.
- Жақып Б. Қазақ публицистикасының қалыптасу, даму жолдары. Генезис, эволюция, поэтика. Алматы: Білім, 2004. 368 б.
- Жиырма жылдық жаңғырығы. Қызылорда: «ASU» баспа үйі, 2011. 92 б.
- Ибраева Г. Телевидение Казахстана в условиях становления демократической государственности. Алматы: Қазақ университеті, 1995. с.260.
- Қожакеев Т. Жас тілшілер серігі. Алматы: Рауан, 1991. 224 б.
- Манжула Е.В. Становление и развитие материально-технической базы телерадиовещания Донбасса в 1950-1980 гг. Тамбов, 2020. т. 13. С.32-35.
- Масғұтов С. Телевизиялық журналистика негіздеріне кіріспе. Алматы, 1975. 110 б.
- Омашев Н. Қазақ радиожурналистикасы: тарихы, тәжірибесі, теориясы. Алматы: Қазақ университеті, 1992. 264 б.
- Сулейменова А. Проблемы многоязычия в телевещании (на материалах телевидения Казахстана): Автореф. дис....канд. филол.наук. Киев, 1992. 24 с.
- Сырдың сырлы сандығы. Қызылорда : Тұмар, 2011. 288 б.
- Тұрсынов Қ. Көгілдір экран құпиясы. Алматы: Қазақ университеті, 1998. 264 б.
- Тұрсын Қ. Көгілдір экран әлемі (телешығармашылық зертхана). Алматы: Қазақ Ұлттық университеті, 2007. 163 б.
- Ширек ғасыр антологиясы. Естеліктер жинағы. Қызылорда, 2016. – 112 б.

Ыдырысов А. Қазақ журналистикасының өткені, бүгінгі, ертеңі хақында. ҚР ақпараттық кеңістігінің дамуы: онжылдық тәжірибе. Алматы: Қазақ ҰУ, 2002. 64 б.

References

- Amanbayev K. Sozdanie i razvitie televideniya v Kazakhstane – deystvennogo sredstva ideologicheskoy raboty KPSS (1958-1970 gg.). [Creation and development of television in Kazakhstan – an effective means of ideological work of the CPSU (1958-1970)]. Avtoref...kand.ist.nauk. Alma-Ata, 1971. 22 s. (in Rus).
- Amanbayev K. Deystvennoe sredstvo ideologicheskoy raboty. [An effective means of ideological work]. Almaty: Kazakhstan, 1981. 153 s. (in Rus).
- Amandosov T. Sovet zhurnalistikasynuñ teoriyası men praktikasy. [Theory and practice of Soviet journalism]. Almaty: Mektep, 1984. 273 b. (in Kaz).
- Barmankulov M. Zhanry pechati, radioveshchaniya i televideniya. [Genres of print, radio broadcasting and television]. Almaty: KazGU, 1974. 128 s. (in Rus).
- Barmankulov M. Obschnost' i spetsifika dokumental'nykh zhanrov pechati, televideniya i radioveshchaniya. [The generality and specificity of the documentary genres of print, television and radio broadcasting]. Avtoref. d-ra filol. nauk. M., 1980. 37 s. (in Rus).
- Danilov A.A. Stanovlenie i razvitie televideniya v regionakh Rossii vo vtoroy polovine 20 – nachale 21 vv. [The formation and development of television in the regions of Russia in the second half of the 20th – early 21st centuries]. Cheboksary, 2009. 484 s. (in Rus).
- Yerimbetov K. «Kөгildir ekran көkzhiegi». [«Blue screen horizon». «Syr boyy» gazetі», 2001 zhyl. (in Kaz).
- Zhakup B. Қазақ publitsistikasynuñ қалыптасу, даму zholdary. Genezis, evolyutsiya, poetika. [Ways of formation and development of Kazakh journalism. Genezis, evolution, poetics]. Almaty: Bilim, 2004. 368 b. (in Kaz).
- Zhiyma zhyldyk zhanryryry. [The echo of twenty years]. Kyzylorda: «ASU» baspa yyi, 2011. 92 b. (in Kaz).
- Ibraeva G. Televidenie Kazakhstana v usloviyakh stanovleniya demokraticheskoy gosudarstvennosti. [Television of Kazakhstan in the context of the formation of democratic statehood]. Almaty: Қазақ universiteti, 1995. 260 s. (in Rus).
- Kozhakeev T. Zhas tilshiler serigi. [Companion of young correspondents]. Almaty: Rauan, 1991. 224 b. (in Kaz).
- Manzhula E.V. Stanovlenie i razvitie material'no-tekhnicheskoy bazy teleradioveshchaniya Donbassa v1950-1980 gg. [Formation and development of the material and technical base of Donbass broadcasting in 1950-1980]. Tambov, 2020. t.13. s.32-35. (in Rus).
- Masgutov S. Televiziyalyk zhurnalistika negizderine kirispe. [Introduction to the basics of television journalism]. Almaty, 1975. 110 b. (in Kaz).
- Omashev N. Қазақ radiozhurnalistikasy: tarikhy, tözhibesi, teoriyası. [Kazakh radio journalism: history, practice, theory]. Almaty: Қазақ universiteti, 1992. 264 b. (in Kaz).
- Suleimenova A. Problemy mnogoyazychiya v televeshchaniі (na materialakh televideniya Kazakhstana). [Problems of multilingualism in television broadcasting (based on the materials of the television of Kazakgstan): aftoref.kand.filol.nauk. Kiev, 1992. 24 s. (in Rus).
- Syrduñ syrly sandyғy». [The secret Ark of the secret]. Kyzylorda: Tymar, 2011. 288 b. (in Kaz).
- Tursunov K. Kөгildir ekran қүpiyası. [Mystery of the blue screen]. Almaty: Қазақ universiteti, 1998. 264 b. (in Kaz).
- Tursun K. Kөгildir ekran әlemi. [World of the blue screen]. Almaty: Қазақ universiteti, 2007. 163 b. (in Kaz).
- Shirek ғасыr antologiyası. [A quarter century anthology]. Estelikter zhinary. Kyzylorda, 2016. 112 b. (in Kaz).
- Idrissov A. Қазақ zhurnalistikasynuñ өtkeni, bygini, erteñi khақыnda. ҚР ақпараттық кеңістігінің дамуы: онжылдық тәжірибе. [Past, present, future of Kazakh journalism. Development of the information space of the Republic of Kazakhstan: decades of experience]. Almaty: Қазақ ҰУ, 2002. 64 b. (in Kaz).

МАЗМҰНЫ

Деректану және тарихнама

<i>Мустафаев Б.</i> Құрбанғали Халидидің «Тауарих-и Хамса-и Шарқи» еңбегіндегі Ферғана хандарының баяны бөліміне талдау	4
<i>Елеуов М., Молдахмет А.</i> Сырдария өзенінің төменгі ағысындағы алтын орда дәуірінің қалалары: фольклорлық және жазба деректер бойынша.....	15

Жаңа және қазіргі замандағы Қазақсан

<i>Алтымышова З., Мамадалиева А.</i> Қырғызстан мен Қазақстандағы байларды тап ретінде жою саясаты: салыстырмалы талдау	24
<i>Токашева А.</i> 1940 және 1950 жылдардың басындағы ғылыми басылымдардың тақырыптық мазмұны мен қызметіне тарихи талдау	33
<i>Досмаханова М.</i> Қызылорда облыстық телеарнасының 1991-2024 жылдардағы даму тарихы	39

Археология

<i>Шақшақов Қ.</i> Археолог В.Ф.Зайберттің ғылыми еңбектері тарихи дереккөз ретінде.....	48
---	----

CONTENTS

Source studies and historiography

- Mustafaev B.*
Analysis of the section on the account of the Fergana khans in Gurbanqali Khalidi's work *Tawarikh-i Khamsa-i Sharqi*.....4
- Yeleuov M., Moldakhmet A.*
Cities of the Golden horde in the lower reaches of the Syrdarya river: according to folklore and written sources 15

New and modern Kazakhsan

- Altymyshova Z., Mamadalieva A.*
Dekulakization policy in Kyrgyzstan and Kazakhstan: a comparative analysis.....24
- Tokasheva A.*
The processes of development of historical science in the post-war years.....33
- Dosmakhanova M.*
The history of the development of the Kyzylorda regional tv channel in 1991 to 2024 39

Archaeology

- Shakshakov K.*
Scientific works of the archaeologist V. F. Zaibert as a historical source 48